

4. Соціальні мережі як чинник розвитку громадянського суспільства : [монографія] / [О. С. Онищенко, В. М. Горючий, В. І. Попик та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2013. — 250 с.
5. Шибаева Е. Библиотеки и социальные медиа: от самоорганизации к институализации. — Режим доступа: <http://elib.spbstu.ru/dl/2/4494.pdf/download/4494.pdf>. — Загл. с экрана.
6. Ярошенко Т. О. Технології Веб 2.0 для бібліотек і користувачів: нові можливості розвитку бібліотечного середовища : посіб. для бібліотекарів за прогр. підвищ. кваліфікації. — Київ, 2013. — 106 с.
7. Use of social media by the library current practices and future opportunities [A white paper from Taylor & Francis]. — Mode of access: <http://www.tandf.co.uk/journals/access/white-paper-social-media.pdf>. — Title from the screen.

Рассмотрено понятие социальной сети в современном информационном пространстве. Проанализированы особенности сетевых сообществ как основного инструмента коммуникации между библиотекой и ее пользователями. Освещен вопрос адаптации современных библиотечных учреждений к условиям распространения и использования социальных сетей.

The concept of social network in the modern information space is considered in the article. The peculiarities of network communities as the main tool for communication between the library and its users are analyzed. The issue of adaptation of modern library institutions to the conditions of distribution and use of social networks is discussed.

Надійшла до редакції 9 січня 2018 року

ШКОЛА СИСТЕМАТИЗАТОРА

Загальні та спеціальні визначники: їх застосування

Допоміжні таблиці в Універсальній десятковій класифікації використовують для подальшої деталізації індексу. Наявність визначників, які надають системі гнучкості та багатоаспектності, є головним надбанням УДК. Комбінуючи індекси основної таблиці з визначниками, можна отримати велику кількість складних індексів, що розширює діапазон класифікації загалом.

Визначники поділяються на дві групи: загальні та спеціальні (аналітичні).

Загальні визначники відображують загальнопоширені характеристики, тобто ті, що застосовуються в усіх або багатьох розділах таблиць. Загальні визначники можна приєднувати до будь-якого індексу основної таблиці УДК, але якщо є розроблені аналогічні спеціальні визначники в основному класі (або сам клас), то перевагу надаємо саме їм. Наприклад:

За допомогою загального визначника осіб -05:

02-051 Бібліотекарі

378-051 Викладачі

За допомогою спеціальних визначників у основному класі:

72.071.1 Архітектори

2-384 Священнослужителі. Первосвященники

За допомогою основного класу:

347.96 Судовий персонал. Юристи

У свою чергу, загальні визначники підрозділяються на залежні та незалежні. У разі потреби незалежні визначники, а саме визначники мови, форми, місця, народів та часу, можна використовувати як самостійні індекси для побудови картотек (не каталогу!). Наприклад, потрібно зібрати картотеку по країнах:

(410) Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії

(477) Україна

(5-11) Східна Азія

(6-15) Західна Африка

(71) Канада

Залежні визначники завжди мають приєднуватися до основного індексу — це визначники -02 Властивості, -03 Матеріали, -04 Процеси та -05 Особи. Наприклад:

33.012.7-048.73 Централізація

64.066.2-032.2 Споживання води

640-022.56 Великі домашні господарства

Загальні визначники мови (Таблиця Іс) позначають мову або лінгвістичну форму документа, зміст якого виражено в УДК основним індексом. Їхній розпізнавальний символ =... (знак рівності). Таблиця Іс є основним місцем таблиць УДК, де перелічено мови, вона слугує джерелом для підрозділу мов класів 811 "Мови" (як предмет вивчення, із заміною знака = крапкою), 821 "Література окремими мовами" (також із заміною знака = крапкою) та Таблиці Іf "Загальні визначники етнічних груп" (беручи визначник мови у круглі дужки).

Хоча теоретично мову будь-якого документа або носія інформації можна позначати завжди, на практиці така потреба виникає тільки якщо необхідно розрізнити документи різними мовами, наприклад для створення можливості автоматизованого пошуку інформації за мовами або для належного порядку розташування індексів, якщо потрібно відобразити лінгвістичне наповнення фонду (тоді використовуємо як незалежний визначник для побудови картотеки за мовною ознакою). При потребі визначники мови відокремлюються від наступного індексу двокрапкою (як у другому та п'ятому прикладах нижче). Наприклад:

=111 Англійська мова

=111:62 Англійська технічна мова

=133.1 Французька мова

=353.1 Грузинська мова

=353.1:821-14 Вірші грузинською мовою

Визначники мови зазвичай ставляться після основного індексу УДК, але можливі випадки, коли вони ставляться і в середині. Наприклад:

343(438)(094.4)=111 Кримінальне право Польщі — збірник законів — англійською мовою

(02.053.2)=111:53 Дитячі книжки — англійською мовою — фізика (розташування за віковою категорією та мовою)

Багатомовні документи слід позначати за допомогою =00 або у разі потреби — визначників окремих мов, розташованих у висхідному порядку. Наприклад:

54(035)=00 Багатомовний довідник з хімії

54(035)=111=112.2=133.1 Довідник з хімії англійською, французькою та німецькою мовами

Видання, які призначені для вивчення мови, індексувати у 811 клас та деталізувати за допомогою спеціальних визначників '0/44 та/або -2/-26. Наприклад:

811'24(038)=161.2=162.1 Українсько-польський розмовник

811.111+811.161.2]'361 Порівняльна граматика української та англійської мови

або фасетною класифікацією:

811.111'361

811.161.2'361

Валентина Муравйова,
завідувач відділу класифікаційних систем
Книжкової палати України

Юлія Набхан,
старший науковий співробітник відділу
класифікаційних систем Книжкової палати України

ІСТОРИЧНІ РОЗВІДКИ

УДК 655.4(477)''1917/1920''

Ольга Васьківська,
вчений секретар
Книжкової палати України

Книговидавнича справа в губерніях України у роки визвольних змагань (1917—1920 рр.): тенденції розвитку

У статті досліджено характерні особливості книговидавництва в роки визвольних змагань у дев'яти губерніях України. Проаналізовано випуск книжкових видань та діяльність видавничих осередків у регіонах країни.

Ключові слова: книги, регіони держави, мовна політика, видавничі осередки.

На підставі аналізу випуску друкованих видань за територіальною ознакою зроблено спробу розкрити основні тенденції динамічного піднесення видавничої справи в регіонах країни в часи Української революції. Залучення різних документів і матеріалів дало змогу автору простежити сутнісні складники книговидавничого руху, його специфіку та характерні особливості у кожній з дев'яти губерній.

У статті подано показники випуску книжкових видань по губерніях, розкрито діяльність видавничих осередків та окремих осіб, що присвятили себе видавничій справі, окреслено здобутки, досягнуті у книговидаванні за роки Української революції. Недостатня вивченість порушеної теми підтверджує доцільність та актуальність комплексних наукових досліджень.

Зазначимо, що аспектам видавничої справи в окремих регіонах приділено увагу в роботах Г. Зленка, М. Чабана, В. Ревегука, Н. Ротар, К. Ходарченко. Однак розвідки науковців присвячено певній місцевості, узагальнювальній праці з детальним аналізом кожної губернії на сьогодні не маємо.

Мета статті — дослідити специфіку розвитку книговидавництва у роки визвольних змагань у губерніях України і проаналізувати випуск книжкових видань за кількісними показниками.

Напрацювання ретроспективних джерел та їх узагальнення дали змогу дослідити випуск книжкових видань і діяльність видавничих осередків у Київській, Харківській, Херсонській, Катеринославській, Полтавській, Подільській, Чернігівській, Волинській і Таврійській губерніях. Зазначимо, що регіональний підхід у дослідженні надав можливість простежити як загальну закономірність динаміки розвитку книжкової справи в Україні, так і виявити специфічні риси, властиві певній місцевості, що слугувало найбільш точному висвітленню становлення вітчизняного книговидавництва.

За результатами дослідження, випуск книжкових видань за територіальною ознакою мав нерівномірний розподіл. Найбільше книг випущено у трьох губерніях України: Київській, Харківській, Херсонській (входили міста Одеса, Миколаїв), найменше — у Волинській та Таврійській (табл. 1).

Дані таблиці свідчать, що три губернії (Київська, Харківська, Херсонська) України впродовж 1917—1920 рр. надрукували 8863 назви книг, що у відсотковому відношенні становило 77,2% від загальної кількості.

Зауважимо, що спільною рисою зазначених регіонів стало розташування на їх територіях державних установ, наукових, громадських, кооперативних орга-